

REDE, UITGESPROKEN TER GELEGENHEID VAN HET
100-JARIG BESTAAN VAN DE NEDERLANDSCHE
MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER
GENEESKUNST

DOOR DEN VOORZITTER

L. F. C. VAN ERP TAALMAN KIP

*Mijnbeer de Vertegenwoordiger van H. M. de Koningin,
Excellentie,
Dames en Heren,*

Wanneer ik in deze herdenkingsrede zou trachten U enigermate een overzicht te geven van datgene, wat onze Maatschappij gedurende een eeuw heeft gedaan en dan tevens nog U zou willen schetsen de huidige betekenis van onze vereniging dan zou ik de tijd, die ik mij zelf heb opgelegd met het oog op Uw uithoudingsvermogen en met het oog op ons verdere programma, verre overschrijden. Daaraan zou niets afdoen het feit, dat de voorzitter van de Ontvangstcommissie het mij gemakkelijk heeft gemaakt door U allen gezamenlijk en sommigen Uwer in het bijzonder welkom te heten namens de Maatschappij en namens het Hoofdbestuur, een welkom waaraan ik mij gaarne aansluit.

U zult van mij vanmiddag niet meer mogen verwachten dan korte opmerkingen naar aanleiding van deze honderd jaar en zeer summiere vergelijkingen in sommige opzichten tussen 1849 en 1949 en voor de rest moet ik U verwijzen naar het binnenkort te verschijnen gedenkboek, naar het gedenkboek van 1924 en naar de redevoeringen, die morgenochtend zullen worden uitgesproken.

In het programma van deze Eeuwfeestviering staat, dat het begin Juli honderd jaar geleden is, dat de Maatschappij werd opgericht. Ik ben genooddaakt te erkennen, dat deze passage pas mijn aandacht trok toen dit programma al definitief gedrukt was. Hoezeer zij nl. kan worden toegejuicht uit een oogpunt van propaganda voor deelname aan dit eeuwfeest, zij is onjuist. Er bestaat over de preciese stichtingsdatum der Maatschappij verschil van mening, al naar gelang men meer hecht aan de eerste

officiële algemene vergadering, dan wel aan het tot stand komen van „Wetten”, wat wij tegenwoordig reglement en statuten noemen, en „Naam”. De Wetten en de Naam werden vastgesteld op 1 Maart 1849 door een bijeenkomst van verschillende geneeskundige kringen — pas na de oprichting werden zij afdelingen genoemd, maar de term „geneeskundige kring” is nog niet uitgestorven — die het initiatief hadden genomen tot de voorbereidende maatregelen voor het oprichten der Maatschappij en de eerste officiële vergadering van deze Maatschappij, op welke vergadering de ontworpen wetten met enige door de Regering verzochte wijzigingen werden aangenomen, vond plaats op 23 October 1849 te Arnhem, nadat de geprojecteerde vergadering op 30 Juli wegens de heersende cholera had moeten worden uitgesteld. Wanneer wij het midden nemen tussen het vaststellen van wetten en naam en de eerste officiële vergadering, zijn wij op het ogenblik terecht bijeen om de oprichting plechtig te herdenken.

Wat wilde men met deze oprichting? Men had in hoofdzaak drie oogmerken, zoals mijn voorganger Prof. BURGER in zijn feestrede bij het 75-jarig bestaan uiteenzette:

1. herziening van de geneeskundige Staatsregeling,
2. verbetering van de geneeskundige opleiding,
3. opbeuring van de geneeskundige stand

en daarnaast streefde men naar de gezamenlijke beoefening der wetenschap en de verbetering van de onderlinge verhouding der vakgenoten.

Hoe kwam deze oprichting tot stand? Door de reeds bestaande geneeskundige kringen, 23 in getal met tezamen 650 leden. Deze geneeskundige kringen waren in nauwelijks 4 jaar in snelle opeenvolging en door onderlinge stimulering opgericht en zijn als zovele ongeveer honderd jaar geleden tot stand gekomen verenigingen en instellingen te zien als een getuigenis van de opleving in die tijd op allerlei gebied. Diegenen, die in de laatste jaren de eer genoten de Maatschappij te besturen, hebben bij het bijwonen der vele eeuwfeesten der afdelingen deze opleving, dit snelle ontluiken van het medische verenigingsleven en gemeenschapsgevoel van honderd jaar geleden kunnen volgen, zij het soms met enig risico voor hun gezondheid.

De belangrijkste, de eerste stimulans, kwam uit Zutphen. Daar werden in 1844 de eerste voorbereidingen getroffen voor het oprichten van een geneeskundige kring vooral onder aandrang van J. N. RAMAER, de man, die bij het vijf en twintig-jarig bestaan der Maatschappij haar voorzitter was.

In 1845 werd de geneeskundige kring in Zutphen opgericht, maar daarbij bleef het niet. In de vergadering van de Zutphense kring van 24 Juli 1846 bracht het lid A. F. H. DE LESPINASSE, geneesheer te Voorst het volgende voorstel ter tafel:

„Welke zijn de geschiktste middelen om tot een herziening der geneeskundige wetten te geraken?”

„Voorondersteld, dat daarin een hulpmiddel zou gevonden worden tot verheffing van de dalende achting voor de geneeskundige stand, welke zijn de middelen, die het corps van geneeskunstbeoefenaren ten dienste staan, om zelve daartoe te geraken?”

„Zoude het bevorderen van het oprichten van geneeskundige kringen, ook in andere streken onzes Vaderlands daartoe niet behulpzaam zijn?”

„Zoude op die wijze het daarstellen van een geneeskundig Congres geen mogelijkheid worden?”

Dit voorstel leidde er toe, dat van Zutphen aansporingen gingen naar alle delen van het land om geneeskundige kringen op te richten, met tevens de bedoeling dat dan vanzelf daaruit een geneeskundig Congres zou voortkomen, dat zich de handhaving der belangen van de geneeskundige stand ten doel stellende, de herziening der geneeskundige wetten zou kunnen voorbereiden. En zo is het niet toevallig, dat na Zutphen, waar ondanks alle oorlogsellende de afdeling in 1945 luisterrijk haar honderdjarig bestaan vierde, in 1946 Arnhem de tweede afdeling in de reeks der eeuwfeesten was. Ongetwijfeld heeft de LESPINASSE vanuit Voorst per rijtuig gemakkelijker een bijeenkomst van geneeskundigen in Arnhem kunnen bezoeken en geestdriftig stemmen, dan in andere voor hem meer afgelegen plaatsen. En zo ziet men geleidelijk aan dit aantal van geneeskundige kringen toenemen in begrijpelijkerwijze steeds sneller tempo. Want de opvattingen van de LESPINASSE waren die van velen, hem echter komt de eer toe een concrete oplossing te hebben gevonden. Die opvattingen mochten al onderling enigszins verschillen, zij gingen toch in hoofdzaak parallel en waren steeds weer onder te brengen in de zo straks door mij geformuleerde drie punten. Het eerste punt, de herziening van de geneeskundige Staatsregeling, was wel de grootste reden tot ontevredenheid en ver-

langen naar verbetering, ook echter op het gebied van de andere twee punten en de bijkomende doelstellingen heersten vele misstanden.

In dit verband is het wellicht van belang te vermelden, dat in Juli 1846 een anoniem stuk van een medicus in de „Arnhemsche Courant” (toen een blad van meer dan slechts provinciale allure) verscheen, waarin de eis werd geformuleerd, dat in iedere grotere stad een geneeskundige kring als in Zutphen zou worden opgericht en dat deze kringen gezamenlijk een hoofdvergadering zouden kiezen. Wellicht was dit stuk van de LESPINASSE afkomstig maar kenmerkend is, dat als doel nu niet alleen de bevordering van de wetenschappelijke kennis werd genoemd, dus in ieder geval herziening van staatsregeling en opleiding, maar ook handhaving van de achting voor de geneeskundige stand en „verhoeden, dat de onafhankelijke stand van dokter of geneesheer niet verongelijkt worde, noch een zijner leden tot den staat van huurling of slaaf vernederd, noch gelijkgesteld met een knecht”. Toen dus zoals nu, het inzicht, dat de behandelende geneeskundige een onafhankelijk man moet zijn en dat aantasting van dit principe schade zal toebrengen aan de verhouding arts-patient d.i. aan de volksgezondheid.

Dames en Heren, al werd het niet het „Congres voor Geneeskunde” — deze term was door de LESPINASSE trouwens gebruikt naar analogie van de toen in Frankrijk door de medici gedane pogingen tot organisatie — maar een „Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst”, mijns inziens had de feestredenaar bij het vijftigjarig bestaan der afdeling Amsterdam C. E. DANIËLS volkomen gelijk toen hij meer dan tot dusverre geschied was aan de LESPINASSE de eer toekende voor het tot stand komen van de Maatschappij.

Pas in Juli 1865 werden de vier nieuwe wetten betreffende de geneeskundige aangelegenheden, die in zake het Geneeskundig Staatstoezicht, die in zake de Voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid, die in zake de Uitoefening der geneeskunst en die in zake de Uitoefening der artsenijbereidkunst door de Eerste Kamer aangenomen, d.w.z. dat nog zestien jaar de nieuwe Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst door middel van Commissies, Adressen, Requesten enz. in deze kwestie diligent is geweest, zo zelfs, dat wanneer men de uitvoerige en voortreffelijke beschouwingen hieromtrent leest van de hand van C. C. DELPRAT in het gedenkboek van 1924, men de indruk krijgt, dat in deze zestien jaar de Maatschappij zich met niet

veel anders heeft beziggehouden. Dit zou ongetwijfeld een niet gerechtvaardigde conclusie zijn, wel is zeker, dat de herziening van de geneeskundige Staatsregeling het eerste punt was geweest, dat bij de organisatie der medici in de jaren 1845—1849 naar voren was gebracht en zeker is ook, dat deze herziening een uitermate belangrijke was zowel voor het land als voor de medici.

Toen zo min als nu kon men precies afbakenen, hoe groot het aandeel der georganiseerde medici was bij de totstandkoming van wetten en besluiten van regeringswege, dat echter de stem van medisch Nederland een gezaghebbende was, bleek uit vele reacties van Regering en Parlement. Dit gezag werd ongetwijfeld nog groter, toen door de wetten van 1865 één uniforme artsenstand met dezelfde opleiding werd geschapen, zodat spoedig de tijd voorbij was, dat de leden der Maatschappij in opleiding vele verschillen te zien gaven.

In die zestien jaar die verliepen voordat de herziening van de geneeskundige Staatsregeling tot stand kwam, was reeds afdoende gebleken, hoe groot het belang was van een organisatie, die alle medici vertegenwoordigde, ook afgezien van de komende wettelijke voorzieningen en tevens hoezeer de gedachten van hen, die in 1845 en volgende jaren het initiatief namen, juist waren, dat men om de volksgezondheid te bevorderen het aanzien van de geneeskundige stand moet verhogen en hoog houden en dat naast opleiding in wetenschappelijke zin het handhaven van medisch-ethische principes even belangrijk is voor een goede uitoefening van het geneeskundig beroep.

Om kort te gaan, de aanvankelijke opzet, die ook neergelegd is in artikel 2 der Statuten, om de geneeskunst te bevorderen door behartiging der maatschappelijke belangen der geneeskundigen in Nederland en door bevordering van geneeskundige wetenschap en kennis, is gehandhaafd en steeds is het zo gebleven, dat onze Maatschappij, in tegenstelling met sommige Zusterverenigingen in andere landen in haar doel en streven niet uitsluitend de materiële belangen harer leden behartigt, in de overtuiging, dat men slechts zo de beoefening der geneeskunde, d.i. de geneeskunst het beste kan dienen. De beroemde Prof. F. C. DONDERS formuleerde het aldus: „De oprichting van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst was niet een daad van zelfzucht, de strijdleuze: verheffing van de geneeskundige stand in Nederland, betekende immers tegelijkertijd strijd voor Nederlands Volkswelvaart en Volksgegluk.”

Het spreekt vanzelf, dat, naarmate alom in ons land en daar buiten de ontwikkeling der dingen in deze honderd jaar is gegaan in de richting van meerdere bemoeienis van Staat, Provincie en Gemeente, het accent in de bemoeiingen der Maatschappij meer is komen te liggen op de regeling van maatschappelijke aangelegenheden maar evenzogoed als in 1849 de toenmalige maatschappelijke aangelegenheden nauw bleken samen te hangen met de goede uitoefening der geneeskunst, evenzogoed is dat nu nog het geval en zij, die de Maatschappij smalend een „vakvereniging” noemen, doen haar onrecht. Zeker, zij heeft, teneinde een goede uitoefening der geneeskunde zoveel mogelijk te kunnen waarborgen, zich de materiële belangen harer leden krachtig aangetrokken, zij heeft zich moeten bemoeien met die belangen, wanneer die in ziekenfonsaangelegenheden in ernstige mate in de knel dreigden te komen, maar evenals honderd jaar geleden verstrekt de Maatschappij adviezen, gevraagd en ook wel ongevraagd, over problemen van volksgezondheid, medische ethiek, opleiding of na-opleiding van geneeskundigen, ook zonder dat daarbij enigszins sprake is van de eigen belangen harer leden. En nu spreek ik nog niet eens van het vele, dat in en door de afdelingen gebeurt op het gebied van het zg. vervolgonderwijs en van de pogingen, om in het nieuwe ledencongres, waarin in een andere vorm de door de LESPINASSE voorgestelde term „congres” toch nog is verwezenlijkt, de vele leden der Maatschappij, die daartoe anders niet in de gelegenheid zijn, in staat te stellen door uitgezochte sprekers actuele wetenschappelijke problemen te horen uiteen zetten.

In de eerste helft van het bestaan der Maatschappij namen de medische hoogleraren een warm aandeel in haar wel en wee. Ik heb geen cijfers over het percentage der Hoofdbestuursleden-hoogleraren, maar wel kan ik U mededelen, dat van de Voorzitters in deze eerste 50 jaar precies de helft uit hoogleraren bestond. Dit is helaas in de tweede vijftig jaar anders geworden, in de \pm 46 jaar, waarin de Maatschappij in die periode een voorzitter had — de bezetting vormt een lacune — was slechts in elf jaren een hoogleraar voorzitter, terwijl dit na 1930 in het geheel niet meer het geval was en daarna, behoudens Prof. BURGER in 1937 en Prof. BORST in 1946 gedurende zijn helaas maar zo korte voortzetting van zijn leidende functie in het medische verzet, ook geen hoogleraar meer lid was van het H.B., al moet het worden toegejuicht, dat korte tijd een hoogleraar de Centrale Commissie in het H.B. vertegenwoordigde en dat thans de

vertegenwoordigers in het H.B. van ons orgaan „Medisch Contact” en van de Algemeene Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Geneeskunde eveneens hoogleraren zijn. Het valt ook niet te ontkennen, dat de vertegenwoordigers der Medische Wetenschap zich steeds minder gingen interesseren voor de naar hunne mening in hoofdzaak de maatschappelijke medische belangen vertegenwoordigende Maatschappij en uit de aard der zaak bracht dit ook mede, dat de voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur candidaatstellende afdelingen minder dan vroeger geporteerd waren voor de candidatuur van hoogleraren. Een en ander is ongetwijfeld noch in het belang van de Maatschappij, noch in dat van de Nederlandse geneeskundige wetenschap of dat der Volksgezondheid. Gelukkig zijn er aanwijzingen van een kentering in dat opzicht. Meer dan eens hebben wij in de laatste tijd uitingen beluisterd, waaruit op te maken viel, dat de mannen der medische wetenschap gaan inzien, dat wetenschap en maatschappelijke belangen hand in hand dienen te gaan bij nastreven van een goede geneeskundige verzorging der bevolking, reeds is er hier en daar sprake van geweest, dat een hoogleraar candidaat zou worden gesteld voor het Hoofdbestuur, meer dan vóór de oorlog werken hoogleraren met ons mede in commissies voor voortgezet onderwijs, behartiging van belangen van medische ambtenaren enz., en zo zal, naar ik hoop, de tijd niet ver meer zijn, dat weer zoals vroeger hoogleraren in het H.B. zitting zullen nemen die candidaat zijn gesteld door hun afdeling en gekozen door de Algemene Vergadering.

Ik heb U in het begin van mijn beschouwingen gezegd, ik zal niet meer kunnen geven dan korte opmerkingen en vergelijkingen over de allervoornaamste punten.

Wat zijn nu die allervoornaamste punten? Ik verzoek U in de volgorde geen gradatie van belangrijkheid te zien.

In de eerste plaats enkele woorden over de rechtspraak. Uitvoeriger zal morgenochtend Dr. J. J. BRUTEL DE LA RIVIÈRE U daarover vertellen.

De onderlinge rechtspraak heeft zich een voorname plaats verworven in onze Maatschappij. Niet alleen de repressieve maar vooral ook de preventieve uitwerking daarvan schatten wij hoog. De invoering van de wet op het Medisch Tuchtrecht, welke invoering zeker niet tegen onze zin is geschied, heeft die eigen rechtspraak niet overbodig gemaakt of de belangrijkheid daarvan verkleind, zoals sommigen menen. In de meeste gevallen bestrijken de eigen rechtspraak en de Tuchtcolleges niet

dezelfde soort van moeilijkheden en conflicten en ik ben van mening, dat voor het hooghouden van de collegiale verhoudingen de eigen rechtspraak belangrijker is en voor de behandeling van kwesties derden betreffende in ieder geval niet minder belangrijk dan de Tuchtrechtspraak. Beide instellingen hebben hunne eigen mérites en kunnen niet gemist worden.

Nauw verbonden met de onderlinge rechtspraak is de medische ethiek. Het is zeker niet de geringste verdienste van de Maatschappij, dat zij een medisch-ethische code heeft ontworpen en dat zij er op toeziet, dat deze gehandhaafd wordt. Dat hierbij geen verstarring optreedt moge blijken uit het feit, dat er ook thans weer door het H.B. een commissie is ingesteld om de regelen voor het beroepsgeheim aan te passen aan de wijzigingen in het maatschappelijk bestel van de laatste decennia. Natuurlijk is het niet de bedoeling de principes te veranderen, maar het kan niet anders of de uitvoering daarvan moet rekening houden met de veranderingen om ons heen. En zoals op zo menigvuldig terrein vindt ook bij deze kwesties aangaande het beroepsgeheim, waarmee de Maatschappij zich reeds veel heeft beziggehouden, overleg plaats met de autoriteiten, die in deze een taak hebben. Immers, in de instructie van de Geneeskundig Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid staat uitdrukkelijk vermeld, dat hij heeft toe te zien op de handhaving van het beroepsgeheim, waarmee dus wordt erkend het grote belang van dit geheim voor de Volksgezondheid. En wie zal het verbazen, dat, alvorens de moeilijkheden, die gerezen zijn inzake overlijdensverklaringen en inlichtingen aan de politie wat betreft het beroepsgeheim tot een oplossing kunnen worden gebracht, overleg moet plaats vinden met de bovengenoemde Hoofdinspecteur maar tevens met het Departement van Justitie?

De Maatschappij had aanvankelijk zijn eigen Medisch Tijdschrift, ook en speciaal voor wetenschappelijke publicaties. Later werd, met medewerking van de Maatschappij, opgericht het „Tijdschrift voor Geneeskunde”, waarin de Maatschappij-aangelegenheden in een aparte rubriek werden opgenomen. Door omstandigheden, met de oorlog verband houdende, is na de bevrijding overgegaan tot de oprichting van een eigen orgaan, het „Medisch Contact”, daarbij in de naam voortzettende datgene, waarvan het inderdaad een uitvloeisel was, n.l. het medisch verzet tijdens de bezetting. De verhouding tussen Maatschappij en Tijdschrift voor Geneeskunde kan niet anders dan goed genoemd worden. Naast onze zuivere Maatschappij-aangelegen-

heden worden slechts maatschappelijke zaken in ons orgaan behandeld, het terrein van wetenschappelijke artikelen en besprekingen blijft het Tijdschrift voor Geneeskunde. Nu wij eenmaal ervaring hebben opgedaan met een eigen orgaan zouden wij dat toch niet meer willen of kunnen missen. Te belangrijk is in deze moderne tijd de gelegenheid tot bespreking zonder beperking van ruimte in een eigen orgaan van alle ons bezig houdende problemen. Hulde zij hierbij gebracht aan Prof. G. C. HERINGA voor de wijze, waarop hij dit eigen orgaan heeft opgebouwd en de onverflauwde animo en het wijze beleid, waarmee hij het bestuurt.

De wet van 1865 heeft ons in tegenstelling met de toestanden van voordien geschonken één soort medicus, de man, die het artsexamen had gedaan. Lang zou die uniformiteit niet duren. Verschillende van die artsen gingen zich toeleggen op bepaalde onderdelen der geneeskunde, zij werden specialisten. U vindt daarover in het te verschijnen gedenkboek nog nadere bijzonderheden. Daarnaast kwam langzamerhand de arts, die medisch ambtenaar werd. En ten slotte kregen wij niet alleen te maken met de mannen, die artsexamen hadden gedaan maar ook met de vrouwen die, nadat de eersten de aanvankelijke tegenstand van medestuderenden en hoogleraren hadden gebroken, in toememende mate artsexamen deden. Ziedaar in enige zinnen nieuwe elementen, die zich in deze honderd jaar voordeden en door hunne consequenties de Maatschappij voor vele problemen stelden.

Eén van de consequenties der specialisten was de instelling van het specialistenregister. Belangstellenden voor deze kwestie mag ik wederom verwijzen naar het gedenkboek. Deze registratie van specialisten moge in haar uitwerking herhaaldelijk moeilijkheden en verschil van mening opleveren, speciaal tussen de Maatschappij en de Landelijke Wetenschappelijke Specialisterverenigingen, het principe is mijns inziens zo gezond, dat het slechts mede een pleidooi kan vormen voor grotere toenadering tussen Maatschappij en medische wetenschap.

De differentiatie in huisartsen, specialisten en ambtenaren, de drie grote categoriën waarin tegenwoordig de leden der Maatschappij te splitsen zijn, heeft zich na de bevrijding nader geconcretiseerd in de vorming van drie subverenigingen ter behartiging der maatschappelijke belangen van deze groeperingen. Zij, die de gelegenheid hebben gehad van nabij de resultaten van deze reorganisatie gade te slaan, kunnen niet anders dan

hierover verheugd zijn. Het zal U uit het voorafgaande duidelijk zijn geworden, dat bevordering der geneeskunst niet kan losgemaakt worden van behartiging der materiële belangen der beoefenaren daarvan. Echter is deze behartiging door de opgetreden differentiatie in de beoefening zo ingewikkeld geworden, dat dit alleen efficient kan geschieden door daarvoor uit de eigen groeperingen voortgekomen besturen. Organisatorisch levert dit geen moeilijkheden op, aangezien het Hoofdbestuur het overkoepelende orgaan blijft, dat bovendien het recht heeft besluiten tegen te houden, terwijl de subverenigingen geen rechtspersoonlijkheid bezitten. Door dit alles is nu het Hoofdbestuur bevrijd van werkzaamheden, die zo veelomvattend en gedifferentieerd waren, dat het deze niet goed kon doen en niet voldoende tijd meer overhield voor zijn eigenlijke taak, n.l. het opkomen voor de gezamenlijke belangen der medici, der geneeskunde in het algemeen en der volksgezondheid. De vrees, die sommigen vóór deze reorganisatie hebben geuit, dat hierdoor een definitieve scheiding zou ontstaan tussen de leden der Maatschappij, is niet bewaarheid. Integendeel, naarmate de aparte groeperingen van huisartsen, specialisten en medische ambtenaren zich geconsolideerd hebben, zien zij steeds duidelijker in, dat zij hun kracht en hun zeggenschap slechts ontleen aan een alle medici omvattende Maatschappij. Ik spreek namens het gehele H.B., wanneer ik van deze plaats de drie voorzitters der subverenigingen, de collegae S. STURKOP, J. LEOPOLD SIEMENS en M. G. NEURDENBURG, hulde breng voor de wijze waarop zij hunne werkzaamheden in het belang hunner groeperingen verrichten en voor de aangename samenwerking.

De vrouwelijke artsen hebben zich in de Maatschappij niet georganiseerd en zij vormen daarin geen aparte groepering. Tot nog toe heeft het Hoofdbestuur geen vrouwelijk lid gekend. Ik ben overtuigd, dat vele leden en oud-leden van het Hoofdbestuur het met mij eens zullen zijn, wanneer ik de hoop uitspreek, dat de tijd niet ver meer is, waarop wij ook vrouwelijke hoofdbestuursleden zullen hebben. Het getal onzer vrouwelijke collegae en zeker ook haar prestaties geven haar daarop het volste recht.

Een overzicht van deze honderd jaar zou niet volledig zijn, wanneer ik niet enige woorden wijdde aan de ziekenfondsen. Slechts enige woorden, want een enigszins uitvoerige bespreking zou zeker de drie dagen der feestviering in beslag nemen. Zij, die tegenwoordig over het ziekenfondsprobleem spreken en met dat probleem opstaan en naar bed gaan, realiseren zich niet altijd,

dat reeds ten tijde van de oprichting der Maatschappij ziekenfondsen bestonden.

Maar de problemen, die zich honderd jaar geleden betreffende de ziekenfondsen voordeden, waren niets vergeleken bij die van thans. Men kan zeggen, dat deze problemen sinds de tweede helft van deze honderd jaar zijn ontstaan. Zij hebben meegebracht, dat de Maatschappij zich actief op dit gebied is gaan bewegen en het haar taak heeft geacht in theorie en in praktijk duidelijk te maken, aan welke eisen een goed ziekenfonds naar haar mening moet beantwoorden. In de jaren 1900—1910 heeft dit aanleiding gegeven tot veel verschil van mening en talrijke misverstanden. Sommigen die niet inzagen, datgene wat ik reeds eerder naar voren bracht, dat de geneeskundige wetenschap zich niet mag distantiëren van de behartiging van de maatschappelijke belangen der medici, hebben toen de Maatschappij verlaten, tot schade van de Maatschappij en van de wetenschap. Het zal altijd de grote verdienste van A. SIKKEL blijven, dat hij toen de juiste middenweg heeft weten te vinden in de vele jaren, dat hij al of niet als voorzitter een gezaghebbende stem had en dat hij heeft weten te verhinderen, dat de voorstanders van de alleen zaligmakende vakvereniging niet een afzonderlijke artsenbond oprichtten, het was later de grote verdienste van BURGER, dat hij de uitwassen in de Maatschappij van de toen hypertrofisch wordende groeperingen van huisartsen en specialisten met tact en beleid heeft weten terug te brengen tot normalere proporties. Zo werden de C.O. en de S.O. in 1925 veranderd in H.C. en S.C. en in 1931 werd nogmaals tot een reorganisatie besloten, waarbij deze commissies een iets eenvoudiger vorm kregen. Na de oorlog kwamen hiervoor de reeds door mij genoemde landelijke subverenigingen in de plaats, die beter voldoen, omdat zij eensdeels meer zelfstandig zijn, anderdeels meer één geheel vormen met de Maatschappij en haar Hoofdbestuur.

Wat nu de ziekenfondsen zelf betreft, ik moge volstaan met op te merken, dat de Maatschappij erkent, dat ziekenfondsen voor een belangrijk deel der bevolking noodzakelijk zijn, dat zij bereid is haar medewerking te verlenen tot de goede functionering van het ziekenfondswezen en tot het toezicht daarop, maar dat zij ook wat betreft de ziekenfondsverzekerden de eis stelt, dat de individuele verhouding arts-patient blijft bestaan, anders gezegd, dat zij ook bij de ziekenfondsverzekering de verambtelijking van het beroep van behandelend geneesheer te enemale afwijst, terwijl zij niet vermag in te zien, waarom dat

deel van de bevolking, dat in staat kan geacht worden zelfstandig de kosten te dragen van geneeskundige hulp in ruime zin, ziekenfondsverzekerde zou moeten zijn. Bovendien is de Maatschappij van mening, dat het philanthropische karakter, dat aanvankelijk veelal aan de ziekenfondsen eigen was, voorzover het nog zou bestaan, moet verdwijnen. Wij weten, dat de ziekenfondsen zelf onze mening in deze delen. In het kort, sociale verzekering naar sociale behoefte, vrije artsenkeuze, de behandelend geneesheer geen ambtenaar, honorering naar prestaties.

Wie spreekt van ziekenfondsen, spreekt van ziekenfondswet. Onze voorvaders van 1849 hebben nog lang moeten wachten op hun nieuwe staatsregeling voor medische aangelegenheden, wij wachten reeds langer op een ziekenfondswet. Welke onze wensen daarbij zijn heb ik zo juist in zeer grove trekken uiteenzet, voor verdere details is het hier niet de plaats.

Voorspoediger was ons land wat betreft het tot stand komen van een Ziektewet. Ook daarbij kwamen uit de aard der zaak vele problemen aan de orde, die ons en de belangen der volksgezondheid, zoals wij die zagen, raakten en interesseerden. Ik moge volstaan met te noemen het voor ons allerbelangrijkste punt, de geneeskundige contrôle, een punt, dat reeds bij de al eerder tot stand gekomen Ongevallenwet aan de orde was geweest. Het is mijns inziens van enorm belang te achten, dat onze Maatschappij van het begin af aan op de bres heeft gestaan en dat nog doet ter verdediging van de scheiding tussen geneeskundige behandeling en geneeskundige contrôle. Wij zijn dankbaar, dat de betrokken instanties met onze opvattingen daaromtrent accoord zijn gegaan en wij prijzen ons gelukkig, dat bij ons in Nederland deze aangelegenheden geregeld zijn in de zin van bovengenoemde scheiding, vooral wanneer wij kijken naar sommigen van onze burens, waar deze scheiding niet is voltrokken, ja waar herhaaldelijk ook de door ons zeer ongewenst geoordeelde toestand wordt aangetroffen, dat uitkering bij ziekte (ziekingeld) en uitkering voor geneeskundige hulp (ziekenfondsverzekering) aan elkaar gekoppeld zijn.

Moge de Regering, die in de Ziektewet voor de bedrijfsverenigingen de scheiding tussen geneeskundige behandeling en geneeskundige contrôle voorschreef, dit principe ook gaan toepassen op haar eigen werknemers, de ambtenaren, voor wie in de meeste gevallen nog steeds geneeskundige contrôle bij ziekte niet bestaat, zodat veelal, in strijd met onze in de Ziektewet erkende principes op dit gebied, een beroep op de behandelende

geneesheer wordt gedaan, een beroep, dat uit de aard der zaak meestal geen succes heeft.

Reeds in het begin van mijn beschouwingen heb ik doen uitkomen, dat de Maatschappij in velerlei opzicht rapporten en adviezen heeft uitgebracht, al of niet door commissies, welke commissies gedeeltelijk ad hoc, gedeeltelijk permanent waren. Het is zeker niet mijn bedoeling dit alles, waarvan alleen de opsomming in 1934 in het toen door de Maatschappij uitgebrachte artsenboekje drie bladzijden beslaat, te vermelden, maar sommige commissies meen ik in dit overzicht toch te moeten noemen.

De C.O. en de S.O., later de H.C. en de S.C. kwamen reeds ter sprake. Nog niet was dit het geval met de Centrale Commissie voor de beroepsbelangen, de C.C., die allerlei intercollegiale kwesties, vooral op ambtelijk gebied, behandelde en wier verdiensten evenals die van de hierbovengenoemde commissie zeer belangrijk waren. Na de oorlog is ook zij niet herrezen omdat een deel van haar werk kwam te vervallen door de oprichting van de L.A.D., de landelijke vereniging van artsen in dienstverband (medische ambtenaren), terwijl het resterende al naar gelang van de aard der kwesties werd overgenomen hetzij door een der besturen der andere landelijke verenigingen, hetzij door het H.B. zelf.

Nog belangrijker, zeker tegenover de buitenwereld, was de Sociaal-Hygiënische Commissie. Zij werd ingesteld in 1918 en heeft meer dan 50 prae-adviezen en rapporten uitgebracht, waarvan vele een wijdere strekking hebben gehad dan alleen ter voorlichting der Maatschappij, omdat het H.B. namens de Maatschappij ze deed toekomen aan de Regering en aan andere instanties. Ook deze commissie is na de oorlog niet teruggekeerd, althans nog niet. Gezien de vlucht, die de Algemeene Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Geneeskunde heeft genomen, heeft het H.B. gemeend, dat bij heropricting der Sociaal-Hygiënische Commissie veelal een doublure zou plaats vinden bij rapporten of adviezen en het uitvloeisel van deze overweging is geweest, dat er een nauw contact is tot stand gekomen tussen deze vereniging en de Maatschappij, waarbij wederzijds een lid van het bestuur toegevoegd bestuurslid is bij de andere vereniging. Moge deze samenwerking een gelukkige en vruchtbare blijken te zijn, mogen ook steeds meer de medici van Nederland lid zijn van beide verenigingen, wier doelstellingen zo nauw aan elkaar verwant zijn en voor een deel zelfs gelijk.

Er zijn nog vele commissies in de Maatschappij en nog meer zijn er geweest, maar ik ga ze voorbij eensdeels, omdat de tijd ontbreekt, anderdeels, omdat zij in hoofdzaak voor intern gebruik waren. Als bijlagen van dit artikel in het gedenkboek zult U echter een lijst van de onderwerpen vinden, waarover in deze eeuw de Maatschappij een rapport of een advies heeft uitgebracht, alsmede een lijst der rapporten van de Sociaal-Hygiënische Commissie.

Mijn overzicht zou zeker zeer onvolledig genoemd moeten worden, wanneer ik niet in het kort memoreerde de Bibliotheek van de Maatschappij en het Ondersteuningsfonds.

Van de oprichting af der Maatschappij heeft men gestreefd naar een bibliotheek en reeds dadelijk was er een bibliothecaris. Dank zij de onvermoeide en nooit aflatende zorgen van deze functionarissen is deze bibliotheek, waarvoor regelmatig gelden werden uitgetrokken, een verzameling van oude medische werken geworden, waarop ieder lid der Maatschappij trots kan zijn. Ik meen niemand te kort te doen, wanneer ik van de elf bibliothecarissen er twee noem, n.l. C. E. DANIELS, die zijn functie bekleedde van 1883—1919 en die de Maatschappij in 1913 voor zijn uitzonderlijke verdiensten tot erelid benoemde en B. W. TH. NUYENS, die zijn functie bekleedde van 1922—1945. De door zijn heengaan ontstane vacature is nog niet vervuld. Wij zijn verheugd, dat wij rustig kunnen uitzien naar een waardig opvolger van NUYENS, omdat wij weten, dat de belangen onzer bibliotheek niet beter konden worden behartigd dan door den Heer E. J. VAN DER LINDEN. Hij heeft mede een groot aandeel gehad in het tot stand komen van de Medisch-Historische tentoonstelling in „de Waag”, waar de belangrijkste preciosa uit de bibliotheek te bezichtigen zijn.

Het Ondersteuningsfonds, officieel „Fonds tot ondersteuning van behoeftige kunstgenooten en weduwen en minderjarige weezen der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst” werd opgericht in 1871 op initiatief van RAMAER te Zutphen, een der oprichters der Maatschappij. Ondanks de steeds toenemende gelegenheid tot verzekering van het risico van de oude dag en van overlijden, zijn en waren er steeds behoeftige kunstgenoten en weduwen en wezen en van beginne af aan moet het doel van het ondersteuningsfonds gezien worden als sympathiek en als tegemoetkomende aan een dringende noodzaak.

Zo hebben, toen de bijdragen geheel vrijwillig waren, niet

altijd alle leden het gezien. Men kreeg herhaaldelijk de indruk, dat niet steeds bij allen het inzicht voldoende aanwezig was voor de mogelijkheid dat in ons beroep met lange opleidingstijd en soms tamelijk hoge vestigingskosten iemand buiten zijn schuld door ziekte of anderszins brodeloos kan worden, respectief, dat dit het geval is met zijn nabestaanden. Het gevolg was, dat de steeds zeer actieve besturen van het ondersteuningsfonds, dat statutair geen instelling van de Maatschappij is, dikwijls genoodzaakt waren hen, die het bitter nodig hadden, met niet meer dan een fooi af te schepen, al werd bv. in 1932 toch f 30.000.— uitgekeerd. Pas nadat de Maatschappij op het voetspoor van enige afdelingen, die dat al langer deden, na de bevrijding heeft besloten, dat ieder lid een bijdrage levert voor het Ondersteuningsfonds, tenzij hij hiertegen bezwaren oppert en deze bezwaren erkend worden, is het Ondersteuningsfonds in staat om tenminste enigermate tegemoet te komen aan de aanvragen. Wanneer het mij vergund is bij het Ondersteuningsfonds twee namen te noemen, dan zijn het L. C. VAN DER MEULEN en P. RIBBIUS, die beiden ieder op hun wijze en in hun tijd zo enorm veel voor het Ondersteuningsfonds hebben gedaan. VAN DER MEULEN, die tevens penningmeester was van de Maatschappij van 1916—1923, werd in 1922 door de Maatschappij tot erelid benoemd.

Veel en lang is er in de loop der jaren gesproken over de middelen om het Ondersteuningsfonds overbodig te maken. Daarbij is een van de meest belangrijke punten het sluiten van een verzekering voor de oude dag en voor overlijden, bij het begin van de praktijk. De Maatschappij heeft na de bevrijding wederom een commissie ingesteld om dit vraagstuk te bestuderen. Die studie heeft geleid tot stappen van voorbereiding om te trachten in samenwerking van de Maatschappij en „de Onderlinge”, de buiten de Maatschappij staande „Onderlinge Verzekering van Geneeskundigen tegen Invaliditeit”, die voor vele Nederlandse medici in geval van langdurige ziekte reeds zoveel heeft betekend, te komen tot een onderlinge Verzekeringsmaatschappij van medici tegen het risico van de oude dag en van overlijden. Mogen deze stappen tot voorbereiding spoedig tot een concreet resultaat voeren. Daardoor zal het niet alleen wellicht mogelijk zijn de premies lager te stellen dan doorgaans voor dergelijke verzekeringen het geval is, maar wij zullen door deze als ik het zo noemen mag, eigen verzekering er toe kunnen bijdragen dat meer dan thans de medicus tegelijk met zijn vestiging deze risico's dekt.

Dames en Heren, ik heb U wel verteld hoe groot het aantal leden en dat der afdelingen was bij de oprichting, ik ben U nog het een en ander schuldig over de omvang en de opbouw van de Maatschappij thans. Toen waren er 650 leden, nu 6800, toen waren er 23 afdelingen, nu 63. Niet al die drie en twintig aanvankelijke afdelingen bestaan nog. Niemand van ons heeft ooit gehoord van de afdeling „Onderdendam” maar in de eerste jaren was zij een der meest werkzame, vermoedelijk ook een der meest lastige voor het H.B., want meestal was zij in de oppositie. Zo zijn sommige afdelingen in grotere, wellicht later opgerichte afdelingen opgegaan, andere hebben zich bij groei van de onderdelen gesplitst. De in 1847 opgerichte afdeling Friesland b.v. is nu gesplitst in de afdelingen Friesland-Noord, Friesland Zuid-West en Heerenveen.

Niet alle geneeskundigen in 1849 waren te vinden onder die 650 leden, evenmin als thans alle artsen in Nederland te vinden zijn onder onze 6800 leden. Wanneer men echter in aanmerking neemt, dat thans onder de \pm 1500 overblijvenden zich bevinden rustenden, gehuwde vrouwen, assistenten enz., dan mag men vaststellen, dat meer dan 95 % van de als huisarts, specialist of geneeskundig ambtenaar werkzame medici lid der Maatschappij zijn.

Hoe was de invloed van deze vertienvoudiging van het aantal leden op de organisatie? Het is moeilijk ons een duidelijk oordeel te vormen over de gebruiken en gewoonten onzer voorgangers. Dat het eerste H.B. der Maatschappij uit 5 personen bestond, terwijl het tegenwoordige 15 leden heeft, met de toegevoegde leden en de secretaris-penningmeester er bij zelfs 24, zegt mijns inziens nog zoveel. Belangrijker is de frequentie van de vergaderingen van het H.B. Het getal van 11 in 1851 (over 1850 ontbreken de gegevens) zal nog wel samenhangen met de oprichting, maar dan wordt het gemiddelde der vergaderingen per jaar tot aan 1900 niet meer dan 3.3. Er zijn zelfs verscheidene jaren, dat het H.B. slechts tweemaal vergaderde. En wanneer men de beschrijving der vergaderingen en vooral der acties nauwkeurig bestudeert, kan men zich niet aan de indruk onttrekken, dat het tempo wel heel anders was dan nu en dat het ontbreken van telefoon, secretaresse, schrijfmachine, auto enz. wel sterk zijn stempel drukte op de gehele gang van zaken.

Na 1900 komt er meer leven in de brouwerij en van 1900—1916 is het gemiddelde 7. In 1916 komt er een Dagelijks Bestuur en het is duidelijk, dat dit, zoals thans nog het geval is, veel van het minder belangrijke en minder principiële werk doet, met als

gevolg, behoudens bijzonder drukke jaren, slechts een matige stijging van het aantal Hoofdbestuursvergaderingen, dat gemiddeld 12 bedraagt en stijgt naarmate het aantal D.B.-vergaderingen daalt en omgekeerd. Voor hen, die belangstellen in recente gegevens, kan ik mededelen, dat in 1948 het H.B. 15 keer en het D.B. 22 keer vergaderde.

Van de aanvang af heette een van de leden van het H.B.: hoofdbestuurder-secretaris. Hoewel hij vermoedelijk meestal in Amsterdam woonde, was dat niet voorgescreven.

Naarmate de correspondentie en de bemoeiingen toenamen, werd deze functie natuurlijk steeds minder een sinecure en onder het secretariaat van de Hoofdbestuurder-secretaris C. F. SCHREVE, 1905—1921, de man die de grote gebeurtenissen meemaakte, die het gevolg waren van de ontwikkeling der ziekenfondsen, de man, die in 1922 voor zijn grote verdiensten erelid van de Maatschappij werd, vonden er gewichtige veranderingen plaats. Ten eerste werd in 1908 het secretariaat van zijn huis overgebracht naar enige vertrekken op de Herengracht, ten tweede nam hij een typiste — dit werd in December 1908 mej. M. VAN BREEMEN, thans chef de bureau, die in December jl. in verband met haar veertigjarig jubileum warm werd gehuldigd en onlangs voor haar verdiensten werd benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau — en ten derde werd hem op een gegeven oogenblik een salaris toegekend wegens zijn werkzaamheden als secretaris. Op 1 Mei 1915 reeds verhuisde men naar een ruimere woongelegenheden, een bovenhuis aan de Raadhuisstraat, waar op de bovenvertrekken de vergaderingen van het Hoofdbestuur werden gehouden en op 1 November 1930 betrok de Maatschappij haar eigen huis op de Keizersgracht, waar naast de ruimte voor het bureau, H.B. en D.B. kunnen vergaderen en ook de subverenigingen hun verblijf hebben. De laatste verhuizing geschiedde onder het secretaris-penningmeesterschap van H. J. W. DROOGLEEVER FORTUYN, die van 1922 af secretaris, van 1923 af penningmeester, vol-ambtenaar was in dienst van de Maatschappij. Aan het gedenkboek van 1924 nam hij een werkzaam aandeel en het is zeker niet voor een gering gedeelte aan hem te danken, dat de Maatschappij haar tegenwoordige behuizing met trots kan laten zien en dat deze behuizing zo smaakvol is ingericht. Er is slechts één moeilijkheid, voor alle doeleinden en voor de bureaux van Maatschappij en Subverenigingen, die alles bij elkaar uit 20 personen bestaan, is het huis al weer te klein.

Mijn voorganger in 1924 heeft in zijn magistrale herdenkings-

rede ook gedachten en ontboezemingen gewijd aan de groei en de veranderingen der geneeskunde in de 75 jaar, waarover hij sprak. Ik vermoed, dat U na alles wat U reeds te verwerken hebt gekregen, dankbaar zult zijn te vernemen, dat ik mij van die taak ontslagen acht, omdat in het kader van dit grotere feest deze onderwerpen morgenochtend apart, overigens ook door meer bevoegden, de professoren J. G. G. BORST en S. E. DE JONGH, zullen worden behandeld.

Wel ligt het mijns inziens op mijn weg zeer in het kort en zeer summier de allerbelangrijkste figuren uit die honderd jaar te herdenken, op gevaar af vele verdienstelijke personen of nabestaanden daarvan te grieven, omdat ik hen niet noemde.

Van de oprichters, het voorlopige Hoofdbestuur, noemde ik reeds J. N. RAMAER, de stuwende kracht zowel in Zutphen als bij het stimuleren der andere plaatsen, de secretaris van 1849, de voorzitter in 1858, 1868 en 1874. De voorzitter bij de oprichting was G. C. VOORHELM SCHNEEVOOGT, ook voorzitter in 1851, de „facile princeps” zoals STOKVIS hem noemde in zijn rede bij het 50-jarig bestaan. De anderen waren J. C. G. EVERS, J. B. MOLEWATER en de beroemde Prof. G. J. MULDER, voorzitter in 1850, die de Algemene Vergadering bij een bespreking over een conflict met de Tweede Kamer, welk college naar zijn mening eigenwijs was, toevoegde: Zij zijn weliswaar de Staten-Generaal, maar wij zijn de Staten-Speciaal” d.w.z. wij zijn de deskundigen, woorden die ook nu nog wel eens niet geheel en al zonder zin zouden zijn.

Onmiddellijk na hen moet genoemd worden de dichter-arts J. P. HEYE, hoofdbestuurder-secretaris van 1850—1862. Hij moet ontzaglijk veel voor de Maatschappij gedaan hebben.

Dan volgen J. J. HOMOET, voorzitter in 1863, een man, die ook achter de schermen veel deed, promotor op het gebied der Volkssanatoria voor tuberculose, Prof. F. C. DONDEERS, voorzitter in 1857 en 1875, die zich ook veel moeite heeft gegeven voor de geneeskundige staatsregeling, Prof. B. J. STOKVIS, een van de allervoornaamste leidende figuren, voorzitter in 1870, 1876, 1884, 1892, 1899 en Prof. C. A. PEKELHARING, voorzitter in 1888 en 1896 en erelid in 1907.

En daarmee kom ik dan al in de tweede helft onzer eeuw en wordt mijn taak bij dit in herinnering roepen gemakkelijker en moeilijker. Gemakkelijker, omdat de verdiensten dichter bij liggen en meer bekend zijn, moeilijker, omdat het afstand nemen nu minder eenvoudig is.

Ik heb reeds genoemd A. SIKKEL, voorzitter in 1903, 1904, 1905, 1916, 1920, 1921, erelid in 1919. Geen is er in de rij der voorzitters, die zoveel jaren die functie bekleedde.

Naast de bijzondere tijden voor de Maatschappij zullen ongetwijfeld zijn capaciteiten en zijn krachtige persoonlijkheid hierbij de doorslag hebben gegeven.

Ik noemde ook reeds Prof. H. BURGER, voorzitter in 1919, 1924 en 1925, erelid in 1934, en ik duidde zijn verdiensten reeds aan.

Naast de voorzitters SIKKEL en BURGER moeten genoemd worden A. C. VAN BRUGGEN, A. R. COHEN en H. G. HAMAKER, die op de voorgrond traden in de uitbouw der Maatschappij op ziekenfondsgebied. Vooral VAN BRUGGEN was in dit opzicht een baanbrekende en belangrijke figuur en van veel, wat op ziekenfondsgebied gedaan werd komt hem de verdienste toe.

Op een geheel ander gebied bewoog zich B. A. P. VAN DAM, erelid in 1919, de man, die wellicht meer dan iemand anders de eigen rechtspraak, ook wat betreft de reglementaire zijde, heeft gemaakt tot wat ze is.

Dan noem ik U nog Prof. G. C. NIJHOFF, secretaris 1889—1893, voorzitter in 1901 en 1930, wie de eer toekomt de specialistenregistratie te hebben doorgezet.

En ten slotte L. C. KERSBERGEN, voorzitter in 1926, 1936, 1937 en 1938, erelid in 1938, een dergenen die in de jaren 1925—1940 de kunst hebben verstaan de Maatschappij tussen vele klippen door te loodsen, een dergenen ook, die zo aan de Maatschappij verknocht zijn, dat deze nooit te vergeefs een beroep op hen heeft gedaan. Het zou onjuist zijn naast hem niet te noemen TH. HAMMES, voorzitter in 1928, 1929, 1935, die ongeveer in dezelfde periode hem steunde resp. door hem gesteund werd.

Dames en Heren, ik ben nu gekomen tot de allerjongste tijd, tot de oorlog en de periode daarna. Het is U uit de aard der zaak allen bekend, dat gedurende het grootste deel van de bezetting de Maatschappij was opgeheven en vervangen door de Artsenkamer, welke in het huis der Maatschappij zetelde. Het is U natuurlijk ook bekend, dat de bezetter wel is waar deze Artsenkamer als substitutie voor de Maatschappij beschouwde, maar dat in feite de Nederlandse medici voor verreweg het grootste deel waren georganiseerd in „Medisch Contact”, het medische verzet.

De geschiedenis van dit medische verzet vindt U in het denkboek daarover, dat dezer dagen uitkomt. Ik moge daarnaar

verwijzen. Ik moge hier volstaan met hulde te brengen aan diegenen, die het initiatief tot dit verzet namen en die ons daarin voorgingen, de mannen van het Medisch Centrum. Onder hun leiding is de Maatschappij weer in ere hersteld in de laatste maanden van 1945 en dank zij hen kunnen wij thans met opgeheven hoofd dit eeuwfeest vieren.

Drie van hen wil ik met name noemen. Ten eerste J. J. BRUTEL DE LA RIVIÈRE, de eerste voorzitter na de bevrijding, die het ongetwijfeld ondankbare werk op zich nam om in de toenmalige chaos en bij de onevenwichtige gemoedsgesteldheid van toen de Maatschappij te doen herleven. Terecht benoemde de Maatschappij hem bij zijn aftreden in 1947 tot erelid. Ten tweede F. WIBAUT, de tegenwoordige secretaris-penningmeester, die zeker deze taak mede heeft aanvaard omdat hij het als een morele verplichting beschouwde, dat het werk van het medische verzet door een actieve en bekwame secretaris-penningmeester werd voortgezet en omgebogen in een weer goed en normaal functionerende Maatschappij, tot heil van de leden dier Maatschappij en van de Volksgezondheid. Ik meen in staat te zijn te beoordelen, wat hij betekent voor de Maatschappij en ik meen de vraag, of hij in zijn opzet is geslaagd, met een volmondig „ja” te kunnen beantwoorden. Ten derde de zo betreurde ROORDA, die een groot deel van de energie, die hem bij zijn slechte gezondheidstoestand restte, heeft ingezet om te helpen bij het doen herrijzen van de Maatschappij. Ik meen, dat ik in mijn taak zou te kort schieten, wanneer ik niet naast deze drie noemde M. A. J. JANSMA. Reeds voordat hij in het H.B. gekozen werd, had hij in allerlei functies veel voor de Maatschappij gedaan. Hij behoorde tot hen, die na de bevrijding door het Medisch Centrum werden uitgenodigd deel te nemen in de leiding en het H.B. prijst zich gelukkig, dat het al deze jaren op zijn inzicht en ervaring heeft kunnen bouwen.

De veranderingen sinds 1945 vergeleken bij de toestand van vóór de oorlog heb ik reeds grotendeels genoemd. Niet genoemd heb ik de wijzigingen in de samenstelling der Algemene Vergadering. Werd zij vroeger voor elke bijeenkomst samengesteld door voor die gelegenheid aangewezen afgevaardigden, één per afdeling, nu bestaat zij uit districtsgewijze voor de duur van drie jaar aangewezen afgevaardigden, het zg. artsenparlement. De voordelen zijn meerdere deskundigheid van mensen, die regelmatig op de hoogte blijven, minder macht van enkele grote afdelingen, waarvan vroeger dikwijls de afgevaardigde een groot aantal stemmen uitbracht krachtens de beslissing van somtijds

3 %—5 % der leden van zulk een afdeling, afschaffing door de verandering van afvaardiging van het bindend mandaat en door dit alles een voor het H.B. rustiger Algemene Vergadering, welker oppositie een meer opbouwend karakter draagt en daardoor belangrijk meer positieve resultaten — in de vroegere algemene vergaderingen werd dikwijls meer verworpen dan aangenomen —, de nadelen zijn minder contact tussen de afdelingen en de centrale leiding en wellicht op de duur het vergeleken bij vroeger ontbreken van prikkels voor een H.B., dat niet uit zichzelf voldoende initiatief zou opbrengen. Moge de voorlopige indruk, dat de voordelen groter zijn dan de nadelen, bestendig blijven.

Wat betreft de problemen waarvoor de toestand na 1945 ons gesteld heeft, zoals de, vergeleken bij andere organisaties uitgebreide steun aan onze oorlogsslachtoffers, de steun aan achterblijvende betrekkingen van gemobiliseerden en aan gedemobiliseerden en de pogingen om medische hulp te brengen in Indonesië, meen ik te mogen volstaan met ze te noemen, aangezien bij herhaling in ons orgaan en elders hierover gegevens zijn gepubliceerd en besprekingen zijn gevoerd en ook omdat dit alles nog steeds bezig is te veranderen en het pas later mogelijk zal zijn ten aanzien hiervan afstand te nemen en conclusies te formuleren.

Slechts moge ik bij deze gelegenheid nog eens naar voren brengen, dat zij, die door de vervulling van hun plicht hier niet aanwezig kunnen zijn, er op kunnen rekenen, dat het H.B., zoveel als dat mogelijk is, voor hun belangen opkomt en die belangen behartigt.

Dames en Heren, ik heb getracht in het voorgaande U een indruk te geven van datgene wat de Maatschappij voor Geneeskunst in deze honderd jaar heeft gedaan en van wat in de tegenwoordige tijd in haar omgaat. Ik heb daarbij zoveel mogelijk vergelijkingen gemaakt.

Op één gebied heb ik dat niet kunnen doen nl. op dat van de internationale betrekkingen. Niets duidt in 1849 op contact met analoge verenigingen in andere landen, niets horen wij daarover tot in 1924. Dan worden voor het eerst door de reeds eerder genoemde secretaris-penningmeester DROOGLEEVER FORTUYN contacten gelegd, die in 1926 leiden tot de oprichting van de A.P.I.M., Association Professionnelle Internationale des médecins.

Na de oorlog werd in Londen in 1946 door de British Medical Association het initiatief genomen om onder de geallieerden

uit deze oorlog een bond op te richten van de beroepsverenigingen. La Confédération des Syndicats Médicaux Français stemde er in toe, dat de A.P.I.M., waarvan de zetel in Parijs was geweest, in de nieuwe bond zou overgaan.

Zo werd in 1947 in Parijs opgericht de World Medical Association, waartoe thans 42 landen zijn toegetreden. Tot de oprichters behoort ook de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst.

Daarnaast had in het kader der Benelux in Januari van dit jaar op uitnodiging van onze Maatschappij in ons gebouw een weekend-conferentie plaats van vertegenwoordigers der Belgische en Luxemburgse verenigingen van geneeskundigen met ons Dagelijks Bestuur. Deze conferentie heeft duidelijk aangetoond, hoe nuttig het is, dat over de problemen, die ons allen bezig houden, gedachten worden uitgewisseld. Wij hopen, dat meer conferenties en besprekingen zullen volgen en dat wij op die wijze een steentje zullen kunnen bijdragen tot de Beneluxgedachte.

Het zal U duidelijk zijn, dat de World Medical Association zich ten doel stelt uitwisseling van gegevens der beroepsverenigingen in de verschillende landen, bevordering der goede uitoefening der geneeskunde in die landen, het verstrekken van adviezen op allerlei gebied, ook op dat der Sociale verzekering voorzover deze de geneeskunde betreft, in het kort bevordering van het contact tussen de geneeskundigen al dezer landen, daarbij ongetwijfeld ook bevorderende het algehele contact en zodoende ook de waardering onderling en de goede verhouding van land tot land.

Wanneer ik meen te mogen constateren, dat de Maatschappij voor Geneeskunst niet zonder enige voldoening op het bereikte en gepresterde in de achter ons liggende honderd jaar kan terugzien, moge ik uitspreken de wens, dat bij een toekomstige herdenking kan worden vastgesteld, dat deze Maatschappij met andere analoge beroepsverenigingen in belangrijke mate heeft bijgedragen tot internationale waardering en samenwerking, tot het op internationaal niveau verhogen der volksgezondheid en zodoende indirect tot internationale vrede.

Ik heb gezegd.